

Виходячи з викладеного, слід підтримати думку В. М. Тertiшника, що примусове освідчування може бути застосовано за таких умов: якщо є достатні дані, які дають підстави вважати, що на тілі певної особи є сліди злочину або інші ознаки; якщо їх вивчення та закріплення має незамінне доказове значення у справі; якщо особа відмовилась від добровільного освідчування; дії з примусового освідчування не повинні зашкодити здоров'ю особи, яка піддається освідчуванню; під час провадження освідчування обов'язкова присутність лікаря.

Водночас, з прийняттям нового КПК України, передбачається цілий ряд гарантій, які спрямовані на захист честі і гідності осіб, що піддаються освідчуванню. Зокрема, слідчому чи прокурору забороняється бути присутніми при освідчуванні особи іншої статі, якщо це пов'язано з необхідністю оглядення останньої. У такому разі за дорученням слідчого освідчування може проводитися судово-медичним експертом або лікарем (які можуть бути будь-якої статі), а його результати заносяться до протоколу зі слів лікаря чи експерта. Або слідчий має право звернутися до прокурора або керівника органу досудового розслідування з клопотанням про доручення провадження освідчування слідчому тій же статі, що і освідчування. Для участі в освідчуванні слідчий чи прокурор зобов'язані запросити не менше двох понять. Закон допускає проведення освідчування без участі понять у випадку застосування безперервного відеозапису ходу проведення цієї слідчої дії.

Освідчування може супроводжуватися фіксуванням наявності чи відсутності на тілі особи, яка підлягає освідчуванню, слідів кримінального правопорушення або особливих примет шляхом фотографування, відеозапису чи інших технічних засобів. Зображення, демонстрація яких може розглядатись як образлива для освідчуваної особи, зберігаються в опечатаному вигляді і можуть надаватися лише суду під час судового розгляду, що також засвідчує той факт, що При освідчуванні не допускаються дії, які принижують гідність освідчуваної особи або є небезпечними для її здоров'я.

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ НА ДОСУДОВОМУ СЛІДСТВІ

Подолян М.К., студент ННІПН НАВС

Науковий керівник: доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПН НАВС Прокопенко Г.І.

В Україні, яка є суверенною, незалежною, демократичною, соціальною та правовою державою (ст. 1 Конституції України) забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3 Конституції України). Захист прав і свобод людини в Україні, більшою мірою покладається на органи внутрішніх справ. Поряд зі слідчою та оперативно-розшуковою експертна діяльність органів внутрішніх справ займає значне місце в системі заходів, спрямованих на розкриття та розслідування злочинів, формування доказової бази на досудовому слідстві. Дотримання основних прав і свобод людини в експертній діяльності є обов'язковою та неодмінною умовою роботи працівників експертної служби органів внутрішніх справ.

Використання спеціальних знань під час розслідування та розкриття злочинів посідає визначальне місце у системі кримінального провадження і здійснюється у різних формах: залучення спеціаліста до участі у слідчих діях, проведення експертиз, висновки за результатами яких мають доказове значення.

Нормативне врегулювання питань призначення експертиз набуває особливого значення у зв'язку з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України. Будь-яких офіційних роз'яснень, коментарів і наукових досліджень щодо практичного застосування його окремих положень ще досить мало. Саме тому доцільно й актуально висвітлити окремі питання, які стосуються захисту прав людини при призначенні та проведенні експертиз за новим КПК.

Підтримуючи загальні засади кримінального провадження, серед яких – верховенство права, законність, забезпечення права на захист тощо, викладені у ст. 7 чинного КПК, слід зазначити, що дотримання їх можливе лише за умов

законодавчого унормування процесуальної діяльності усіх суб'єктів кримінального процесу та чіткого розмежування повноважень, прав та обов'язків кожного з них.

Як відомо, у чинному КПК України питання призначення і проведення експертиз регулюються ст. 69, 70, 101, 102, 242-245, які викладені доволі чітко, але викликають деякі сумніви.

Після прийняття чинного КПК можна спостерігати не лише певні прогалини у законодавчому аспекті, а й безліч порушень даних колізійних норм, що спричиняють недотримання конституційних прав і свобод людини під час проведення експертиз. Це стосується особливо тих досліджень, об'єктом яких є безпосередньо людина. В основному такі дослідження проводяться в межах судово-медичних, судово-психіатричних і судово-психологічних експертиз, які не є предметом нашого дослідження. Відносно експертиз, що виконуються експертною службою МВС України, можна відмітити непоодинокі випадки порушення строків їхнього проведення. Особливо це стосується складних експертиз, таких як комп'ютерно-технічна (комп'ютерної техніки та програмних продуктів); автотехнічна, будівельно-технічна (об'єктів нерухомості, будівельних матеріалів, конструкцій та відповідних документів); товарознавча та автотоварознавча (з визначення вартості дорожніх транспортних засобів, судноплавних засобів, літальних апаратів; розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу; вартості обладнання, сировини, товарів народного споживання); з оцінювання вартості будівельних об'єктів і споруд, земельних ділянок, цілісних майнових комплексів тощо. Для проведення таких експертиз, як правило, у власника вилучається приватне майно (автомобіль, катер та ін.), унаслідок чого може припинитися діяльність підприємства (наприклад, комп'ютерної фірми при вилученні комп'ютерів для експертизи). У разі невинуватого затягування строків проведення зазначених експертиз порушуються права людини володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, гарантовані ст.41 Конституції України.

Підсумовуючи викладене, вважаємо, що наведені вище деякі питання, які стосуються призначення експертиз за чинним КПК, у порівнянні зі старим КПК України та з урахуванням їх ролі у кримінальному провадженні, потребують подальшого вивчення, узагальнення та внесення рекомендацій або коментарів з метою однакового розуміння та практичного використання, що забезпечать згодом повне дотримання всіх прав та свобод людини.

ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Нестеренко А.В., курсант ФПС ННІПФПЕКП НАВС

Науковий керівник: к.ю.н., старший викладач кафедри досудового розслідування ННІПФПСКМ НАВС Терещенко Ю.В.

Актуальність прийняття нового Кримінального процесуального Кодексу зумовлена тим, що Конституція України визначає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість та безпеку найвищою соціальною цінністю. Затвердження і забезпечення прав і свобод людини проголошується головним обов'язком держави. Важливим напрямком у вирішенні цих завдань є чітка та детальна регламентація кримінально-процесуальних відносин у сучасному законодавстві. Правова держава повинна забезпечити такий порядок регламентації цих відносин, який би захищав людину, суспільство, державу від кримінальних правопорушень, створюючи умови щодо реалізації правових принципів.

Прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України визначило новий етап розбудови демократичної, соціальної правової держави. Головним обов'язком держави є утвердження і забезпечення прав і свобод людини. Отже, вся діяльність держави повинна бути спрямована на реальне забезпечення прав і свобод своїх громадян, поваги до особи та як найширшого визнання загальнолюдських цінностей. Особливої уваги такий обов'язок держави набуває у випадку найнебезпечнішого порушення прав особи в державі